

IX. Bűn és bűnbánat

KÖNYÖRGÉS FELOLDOZÁSÉRT

Oldozzatok föl,
ó nagy istenek,
istenek és istennők,
ti, a feloldozás urai és úrnői,
oldozzatok föl ezt az embert,
kinek Istene: — — — — —
kinek istennője: — — — — —
ő maga beteg, nyomorult,
megszomorított, megalázott,

Istene - megtiltotta ételt evett,
istennője - megtiltotta italt ivott;
"nemet" mondott "igen" helyett,
"igent" mondott "nem" helyett;
ujjal mutatott felebarátjára,
hazug beszéddel vádaskodván;
sok nagy gonoszságot gondolt,
sok csalárdságot eszelt ki;
becsmérelte istennőjét,
káromolta Istenét;
nem - jó szándékkal rosszat mondott,
rosszat mondott, másodszor is,
mások szájával rosszat mondatott;
megkörnyékezőn bírakat, tanúkat,
vesztegetéssel igaztalan pört nyert;
sanyargatott egy szegény özvegyasszonyt,
egy másikat kiűzött otthonából;
fiút apától elszakított,
apát fiútól elválasztott,
leányt anyától elszakított,
anyát leánytól elválasztott,

nevelt-leányt nevelő anyától elszakított,
nevelő-anyát nevelt leánytól elválasztott,
testvért - testvértől elszakított,
társat a társtól elválasztott,
barátot barától elszakított;
a legyőzöttet fogságba vetette;
setét, naptalan verembe taszítá
a fogság házának lakóját;
a megkötözött gúzsát föl nem oldta,
sőt inkább még szorítóbb hurkot hurkolt;
becsmérelte istennőjét
káromolta Istenét;
lelkét Isten ellen való bűn nyomja,
szívét istennő ellen való vétek terheli;
megsértette nemző-atyját,
testvér-bátyját lekicsinyelte,
megharagította öregapját,
testvér-nénjét elkeserítette;
nagy helyett kicsit adott vissza;
nem-voltra "bizony volt"-ot mondott,
voltra "bizony nem volt"-ot mondott;
bolondságokat fecsegett,
szemtelenégeket művelt;
hamis mértékkel, hamisan mért,
igaz mértékkel, igazán nem mért;
rossz ezüstöt elfogadott,
jó ezüstöt nem fogadott el;
megtagadta örökösét,
vér szerint való utódját kitudta;
jogtalan határt határolt,
jogos határt nem határolt,
odább tolt mesgyecöveket;
szomszédja házáat elpörölte,
szomszédjának asszonyával halt,
szomszédjának vérént ontotta,
szomszédja ruháiba öltözött;
a jámbor ifjút elbolondította,
a jámbor ifjút nem ruházta föl;
megdúlta a családi fészket;
bár igaz-szájú, ám hazug-szívű,

nyelve alatt hazugság lakozik,
 szája, "igen", szíve pedig "nem";
 fenyegetést, rémitést tervez,
 pusztítást, elveszejtést, rombolást;
 gyűlölködésre, gonoszságra készül,
 meglop, megrabol, fosztogat
 vagy másokat bír rá, hogy azt tegyék;
 kezét gonoszságba mártja;
 szája förtelmességet szól,
 ajka indulatosságot;
 elméje nem-méltót gondol,
 tisztátalan dolgot jegyez meg;
 letér az igazság útjáról,
 a gonoszság útján halad,
 istentelenséget cselekszik,
 varázslást, bűbájt s más hasonlót —
 mert a tiltott rosszból evett,
 mert bűn, temérdek, nyomja lelkét,
 mert városa rendjét lábbal tapodta
 gyülekezetét megosztván,
 mert lázított az Isten ellen,
 mert szívvel-szájjal hazudott,
 mert káromolta Istenét,
 mert az áldozatot gyalázta,
 mert — gúnyolva égre nyújtotta kezét —
 az imádkozót kinevette,
 mert feldöntötte az áldozó-asztalt,
 mert Istenét és istennőjét megutálta,
 mert másoknak rosszul, rosszat beszélt,

oldoztassék föl ez az ember:
 káromolt bár — de tudta nélkül,
 esküdött bár — de visszavonta,
 fogadkozott bár — meggondolta,
 tolvajláson rajt-kapatván, rettenésből esküdött,
 nagy szorultságban, szabadulás végett esküdött;
 óvó-Istenére nyújtotta ujját,
 atyja és anyja óvó-Istenére nyújtotta ujját,
 felebarátja óvó-Istenére nyújtotta ujját,
 az Isten és a király óvó-Istenére nyújtotta ujját,

az Úr és az Úrasszony óvó-Istenére nyújtotta ujját,
 s mindezt gyalázkodásnak miatta tette így;
 vérontásba tapodott,
 arrafelé járt, ahol vért ontottak,
 ami tiltott városában, azt ette,
 városának ügyeit elárulta,
 városának hírnevét bemocskolta,
 pártjára kelt a rontással nyugözöttnek,
 ágyában aludt a rontással nyugözöttnek,
 székében ült a rontással nyugözöttnek,
 asztalánál evett a rontással nyugözöttnek,
 serlegéből ivott a rontással nyugözöttnek,
 s most könnyörög, könnyörög —
 ágyban könnyörög,
 széken könnyörög,
 asztalnál könnyörög,
 serleg átvevésekor könnyörög,
 köoszlop látásakor könnyörög,
 mérőruddal és mérőedénnyel könnyörög,
 istállóban könnyörög,
 jóság mellett könnyörög,
 eke mögött könnyörög,
 csatorna szélén könnyörög,
 folyó partján könnyörög,
 csónak farában, hajó tatján könnyörög,
 napkeletkor és napnyugatkor könnyörög,
 ég Istenéhez, föld szentségéhez könnyörög,
 Urunk és Úrnők templomában könnyörög,
 Városkapun belépven, városkapun kilépven,
 könnyörög,

úton utazván, könnyörög,
 házban megszállván, könnyörög,
 utcán járkálván, könnyörög —

oldozd hát föl, Samas, te bíró,
 "Fönn és lenn Ura," oldozd hát föl!
 Te, istenek törvényhozója,
 királyok igazságtevője,
 legfőbb ítéletmondó oldozd hát föl!
 Oldozd föl, fő-fő tisztító pap,

*oldozd föl, te, házunk Ura,
bűneink Ura, Marduk, oldozd hát föl!*

(Gilgames 239-243. Bűnjegyzék az "Égetés"
címmű ráolvasás-gyűjteményből.)

A szöveg a Surpu gyűjtemény részlete, a Kr.e. 2. évezred végéről. Az imádság két főrészből áll: az első a bűnbemvadás, a másik az "oldoztassék föl..." szavakkal kezdődő föloldozó imádság. Figyelemre méltó, hogy az első rész főbb tételei nagyjából a Mózes által kihirdetett Tízparancsolat egyes parancsainak sorrendjét követik, a másik rész pedig csupán könyörgés föloldozásért, amit a pap az Istentől csupán kért (mint az Ószövetségben is még) és nem közvetített Isten nevében és megbízásából (mint az Újszövetségben). A "rontással nyugozott" kifejezésben a "kiközösített" helyezhető, olyan személyről van tehát szó, akiért könyörögni sem lehet föloldozásért, mert "bűnei meg vannak tartva." Számára előbb a bűnbánati lelkület elnyeréséért lehet imádkozni s csak azután a föloldozásért.

Külön tanulmányt igényelne annak a kérdésnek a vizsgálata, hogyan jutott a sumér igaz ember a bűn ismeretére, honnan ismerte föl olyan világosan és részletesen, hogy mi bűn, mi nem bűn, mikor még nem volt számára olyan jegyzék, mint pl. a tízparancsolat. A sumér bűnlista alapvetően az emberiesség szempontjából elkövetett gonoszságokat említi meg azzal a tudattal — és ez itt a döntő —, hogy ezek ugyanakkor az Isten megsértései is, melyek kiváltják Isten haragját és büntetését. Szinte az a szellem árad ebből a bűnbánatból, mint az igazi keresztény bűnbánatból, mely Jézus szavain tájékozódik: "Amit egynek a legkisebbek közül cselekedtek, nekem cselekedtetek." Ehhez a lelkülethez képest az ószövetségi lelkület még tökéletlen volt. A tételes parancsokat mindig jobban bővítő és magyarázó főtanács sok száz előíráshoz való igazodást követelt meg a tökéletes "igaz" lelkülethez. A babiloni Talmud tovább menve a rabbinak a legtagabb lehetőséget adta meg, hogy a "Törvényt" hogyan magyarázza. Ebből azután kinőtt az evilági érdekekre minden eszközzel szövetkezők társasága az örökkévaló Isten neve mögé rejtőzve. Jézus a kezdeti, a Melkizedek - féle vallást és

az emberi testvériség erkölcsét állította vissza, mely lényegénél fogva szociális összetartozást és alapvető emberi jog-egyenlőséget hirdet és követel a közös mennyei Atya nevében. Az alapvető emberi testvériséget, melyből a jogegyenlőség származik, valamint a mennyei Atya fogalmát, mely a testvériség oka, alapja és feltétele, Jézus szinte az Ábrahám előtti hitvilág tanításaként veszi át és erősíti meg. A mózesi törvényhozás ezeket nem hirdette meg olyan világossággal és természetességgel, mint ahogyan azt az Ábrahám előtti Melkizedek - féle Papság tanítása tette. (V. ö.: Ijjas Antal).

ISTENE FENSÉGÉT AZ EMBER...

*Istene fenségét az ember igaz szívvel magasztalja,
Istene szavát a férfi fénylő szívvel dicsőítse,
a nyílt Országban lakozó nép elé zsinórmértékül tartsa,
a hárfa csarnokában kedvesét, barátját ezzel buzdítsa,
szívébe ezt plántálja!...*

*Ha Isten nincs az ember mellett, nem jut neki kenyér,
a férfi elveszíti erejét, a pusztulást nem állja,
a sötét kín tör reá,
eléri végzete,
a gyötrelme kavarja föl, a fájdalom borítja el...*

*Férfi vagyok, tudásban gazdag s tudásom mit sem használ:
ha igazságomat kimondom, hazugságra fordul,
kicsavarja a hazugság embere, s az ő szennyes művét segíti;
karom, bár öntudatlanul, bemocskol engem a szemedben:
s te a legszörnyűbb kínokat méred ezért reám.*

*Ha belépek házamba, csüggedés a lelkem,
ha én, a férfi, az utcára megyek ki, összeszorul a szívem.
Igaz pásztorom haragszik reám, a derékre:
rontó szemmel néz reám;
csordásom, bár nem zsivány vagyok,*

ártó erőket uszít ellenem.
Hűtlen szóval rágalmaznak barátaim,
ha igaz szót mondok, hazugsággal viszonozzák szerettem,
bujtogató szót mond ellenem a hazugság embere.

S te, Istenem, nem felelsz meg nekik,
elveszed józanságomat!
A romlás tör reám irgalmatlanul,
fölgerjedt ellenem, viharként tombol,
szívem romlásba dönti.

Miért sorolnak a tudatlan fickóhoz engem, a nagytudásút?
Miért számítanak a tudatlan emberek közé engem, a tapasztaltat?
Kenyer bőven van, s mégis inség az én kenyérem.
Midőn az emberek tömegének osztályrészét kimérted,
kint mértél reám osztályrészü!l!
Testvérem elsírat, szívem romlásra jut...

Ó, Istenem, hadd álljak meg előtted!
Magamról hadd beszéljek; szavam szívűből feltörő sóhaj,
utamról hadd beszéljek, hadd tárjam eléd sötét kínomat,
fölkavaró gyötrelmemet,
törvényemet, tudásomat hadd sirassam, könnyeim nem apadnak!
Mutassál hát fel barátaim előtt,
téríts hát vissza szerettem közé!

Színéd előtt ne apadjon szülőanyám zokogása, omló könnye,
ne törd, hogy édes dallammal szóljon nővérem hárfája:
mondja inkább szörnyű romlásom gyászénekét;
feleségem komor szóval panaszolja kínomat,
a síratók tudója sötét végzetemről énekeljen!

Istenem, az Országban ragyogó nap süt, s az én napom sötét,
eltűnt ragyogó napom, eltűnt a szép idő,
szívem a könny, a bánat, keserv, esüggedés tölti meg,
kínok kínoznak, mint a zokogó gyermeket,
kezében tart a végzet, szemem elfátyolozza, lehelletem elveszi,
testemben az Ártó fészkel, a rontás hatalma,
utam a sötét szenvedés, romlás szorongat...

Istenem, te vagy nemzőatyám: emeld föl fejem!
Hallgasd meg irgalmadban szívem feltörő sóhaját!
Meddig tart még, hogy nem törödsz velem, hogy nem oltalmazol?
Hogy nem emelsz föl magadhoz?
hogy nem irányítasz igaz ösvényre?
Ezt mondják a sokat tapasztalt bölcsek, való s igaz a szó:
"Anya sohasem szült még büntelen gyermeket,
a munkálkodó nem jut tökélyre,
büntelen a tevékenyek között ősidők óta nem volt."

Istenem, a mulasztásom, mit hatalmaddal szemben vétettem,
hanyagságom, mit szemed előtt elkövettem,
ó, ne bosszuljad meg a férfin, a fénylő tudásún:
szólítsd őt tetszésed szavával!
Karom hozzád esd, eléd borulok:
ami hitvány bennem, ami tisztátalan, arra sújts le,
de akit haragod napján eltaszítottál,
szólítsd őt tetszésed szavával!
akit a romlás napján elvetettél,
mondd annak az örömhírt!

Istenem, bűneimet most a szemem elé tártad;
a gyülekezeti kapujában elmondom őket: a feledésbe merültet,
s azt is, amire most derült fény;
én, a férfi, nyíltan megvallom színed előtt minden bűnömet...

Istene válaszolt a férfinak,
imáit meghallgatta;
sírása könnyörgése Istene szívéhez hatott,
igaz szavát, fénylő szavát Istene elfogadta;
szava, melyben útját megvallotta,
Istenének örömet szerzett.
A pusztító szótól Istene visszahúzta kezét,
szíve szorongató fájdalmát torkonragadta;
kiűzte testéből az Ártót, melynek hatalma volt fölötte,
megszüntette a végzetet, mely ítélete szerint szállta meg.

A férfi kinja öröme fordult.
Istene melléje adta a kegyes Oltalmazót,
hogy őrizze, hogy vigyázzon reá;

*melléje rendelte a kegyes pillantású két Védelmezőt.
Istene fenségét a férfi igaz szívvel magasztalta,
Istene fölszabadító tettét hirdette...*

*"Ime, visszatért hozzám Istenem,
ime, megmentett engem,
ime, visszaadta épségem!"*

(Komoróczy, 320 - 23)

"Az isteni igazság, a Jób - téma első mezopotámiai feldolgozása" — írja a magyarázó szöveg. Mondhatjuk azonban azt is, hogy a bűnbánó lelkiület, a bűn beismerése és megvallása, majd az ennek nyomán fölfakadó vágyakozás Isten után, szembefordulás a rossz hajlamokkal s ennek nyomán az Istennel való kiengesztelődés s a lelki Isten - gyermekség elnyerésének, a megigazulásnak az öröme egy költeményben együtt itt található meg páratlan költői kifejezéssel és igaz őszinteséggel a 2. - 3. évezred fordulóján.

A költeményben megénekelt bűnbánó imádság különlegesen értékes teológiai igazságai: senkit sem okol és senkit sem hibáztat szomorú sorsáért, megkevésbé átkozza rosszakaróit vagy üldözőit, mint néhány ószövetségi zsoltár még teszi sokkal később is,

világosan megnevezi az Ártót, a rontás sátáni hatalmát, mely befészkelheti magát a lélekbe,

meghirdeti a minden emberre kiterjedő eredeti bűn tényét,

Istennek tulajdonítja, hogy bűneit igazán felismeri, tanítja, hogy Isten örül a megtérő bűnösnek és nem kényszeredetten hajlik a bűnbocsánatra,

hiszi, hogy Isten üzte ki "testéből az Ártót," a kegyelem állapota kiüzte a bűnt,

az Istennel való kiengesztelődés a léleknek örömet okoz, a kint örömmre fordítja, megmenti a lelket és visszaadja ártatlanságát,

Isten őrző és védeimező angyalokat állít az ember mellé.

Ez az utóbbi adat különösen értékes, mert a fordító itt az Oltalmazó és Védelmező szavakat használja maga is és nem "istenség"-et. Vagyis Istentől rendelt jó szellemekről, angyalokról van szó.

BŰNBÁNATI ZSOLTÁR AZ ISMERETLEN ISTENHEZ

*Nyugodjék meg hát tomboló szíved, Uram!
Nyugodjék meg hát az Isten,
akit nem ismerek!*

*Nyugodjék meg hát az isteni nő,
akit nem ismerek!*

*Nyugodjék meg hát az Isten,
akit ismerek, vagy nem ismerek!*

*Nyugodjék meg hát az isteni nő,
akit ismerek, vagy nem ismerek!*

Nyugodjék meg hát az Istenem szíve!

Nyugodjék meg hát az isteni nőm szíve!

Nyugodjék meg hát Istenem és isteni nőm szíve!

*Nyugodjék meg hát az Isten,
aki reám haragszik!*

*Nyugodjék meg hát az isteni nő,
aki reám haragszik!*

Nem ismerem a vétkeket, amit vétkeztem.

Nem ismerem a hibát, amit hibáztam.

Rossz néven tőlem Istenem ne vegye!

Rossz néven tőlem isteni nőm ne vegye!

Rossz néven tőlem az Isten,

akit nem ismerek, vagy ismerek, ne vegye!

Rossz néven tőlem az isteni nő,

akit nem ismerek, vagy ismerek, ne vegye!

Nem ettem tiszta ételt,

nem ittam tiszta italt;

olyat ettem, nem készakarva,

ami Istennek íszonyat,

olyat ittam, nem készakarva,

ami Istennek utálat.

Uram, sok az én vétkem,

nagyok az én bűneim!

Istenem, sok az én vétkem,

nagyok az én bűneim!

Isteni nőm, sok az én vétkem,

nagyok az én bűneim!
Isten, akit ismerek, vagy nem ismerek,
sok az én vétkem, nagyok az én bűneim!
Isteni nőm, akit ismerek, vagy nem ismerek,
sok az én vétkem, nagyok az én bűneim!

Nem ismerem a vétket, amit vétkeztem.
Nem ismerem a hibát, amit hibáztam.
Nem akartam az iszonyatot, amit megettem.
Nem akartam az utálatot, amit megittam.

Reám tekintett az Úr szívének haragjában;
ellenem támadott az Isten szívének gerjedezésében.
Bosszúból beteggé tett az isteni nő.
Az Isten, akit ismerek, vagy nem ismerek,
súlyosan reám dőlt,
az isteni nő, akit ismerek, vagy nem ismerek,
fájdalmat okozott nekem.
Senki sem fogott kézen,
hiába kiáltottam;
senki sem lépett mellém,
hiába sírtam!
Jajgattam, sikoltottam,
de senki sem hallotta;
legyőzve, fájdalommal tele,
jöl se merek nézni többé!

Könyörgő szóval kiáltok magasságos Istenhez,
könyörgő szókkal illetem kegyes isteni nőm lábait.
Az Istent, akit ismerek, vagy nem ismerek,
esengéssel szólítom,
az isteni nőt, akit ismerek, vagy nem ismerek,
bűnbánattal kiáltom.
Tekints reám, Uram,
és teljesítsd kérésemet!
Tekints reám Úrnőm,
és hallgasd meg könyörgésemet!
Tekints reám,
Isten, akit ismerek, vagy nem ismerek,
tekints reám és hallgasd meg imáimat!

Én Istenem, meddig büntetsz még?
Én isteni nőm, meddig gyötörsz még?
Te Isten, akit ismerek, vagy nem ismerek,
csillapítsd le már szívedet!
Te isteni nő, akit ismerek, vagy nem ismerek,
szüntesd meg már haragodat!

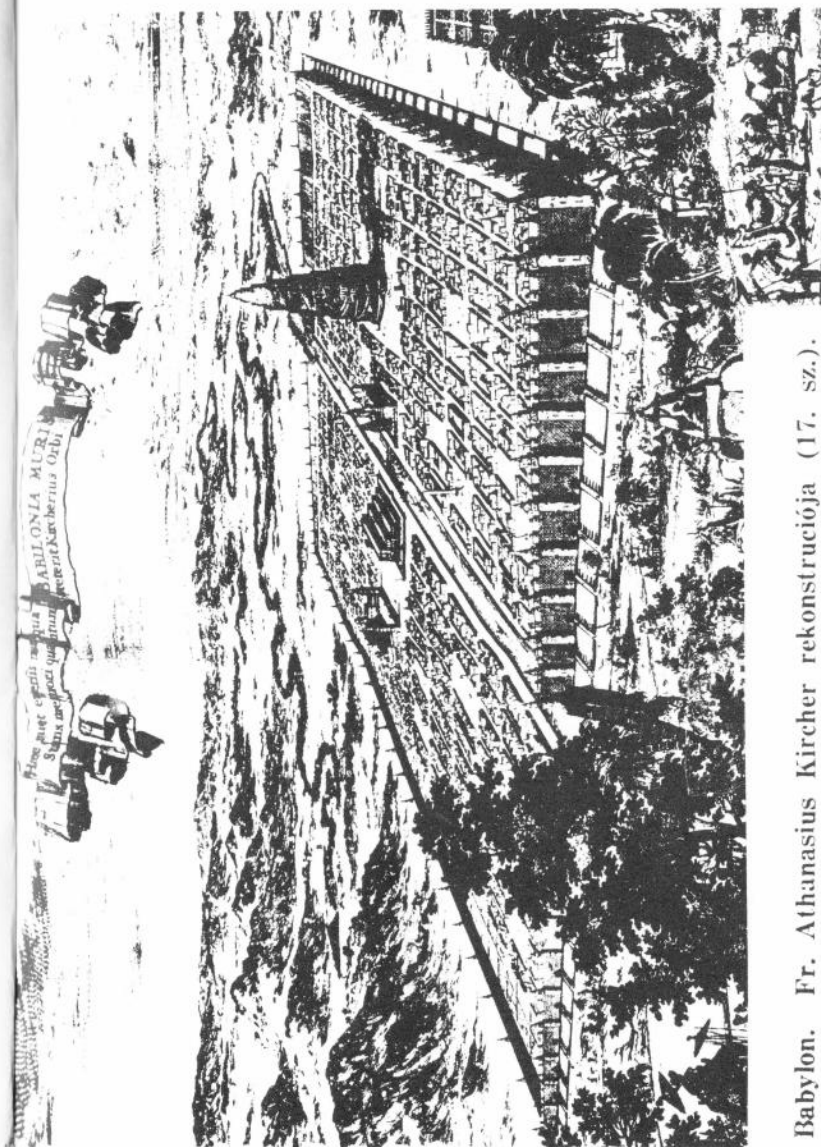
Az ember süket és tudatlan.
Az ember, bárminek nevezzék —
Ó, Uram, mit tudhat az ember?
Rosszat is jót is cselekedhet;
de bármit tesz, mégis tudatlan.
Istenem, szolgálodat ne sújtsd le!
Ingovány vizébe zuhantam,
merülök, süllyedek, — kezedet nyújtsd ki értem!
A rosszat, amit tettem, jóra változtasd!
Szórd a szélbe bűneimet!
Vétkeimet szennyes ruhaként húzd le rólam!

Istenem, még ha hétszer hét bűnt követtem is el,
töröld el bűneimet!
Isteni nőm, még ha hétszer hét bűnt követtem is el,
töröld el bűneimet!
Isten, akit ismerek, vagy nem ismerek,
még ha hétszer hét bűnt követtem is el,
töröld el bűneimet!
Isteni nő, akit ismerek, vagy nem ismerek,
még ha hétszer hét bűnt követtem is el,
töröld el bűneimet!
Töröld el bűneimet, s én hálálkodva magasztallak!
Szülő anyám szívéhez hasonlóan,
nemző atyám szívéhez hasonlóan,
nyugodjék meg hát tomboló szíved, Uram!

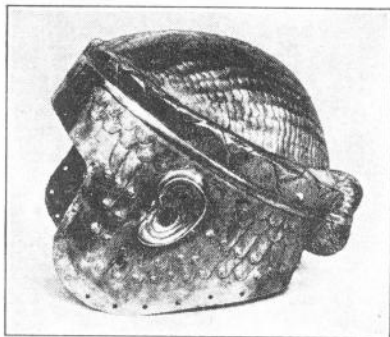
(Gilgames 214-217, Bűnbánó zsoltár
valamennyi Istenhez.)

A szöveg eredetije sumér-akkád kétnyelvű szöveg, Assur-
ban-apli könyvtárából, sokkal ősből visszanyúló ha-
gyomány alapján, amit a sumér-nyelvű változat jól mutat.

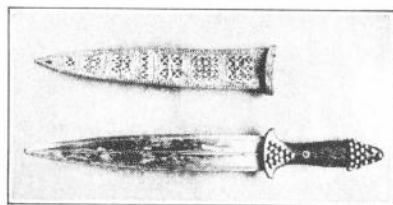
A zsoltár eredeti gondolata "az ismeretlen Isten." A szerző megérzi, hogy a különféle nevekkal illetett Isten igazi megnevezése még előtte ismeretlen, de olyannak kell lennie, aki "atyám szívéhez hasonlóan" nyugodjék meg és hajoljon le bűneit megvalló gyermekéhez. Az a név, amit az ószövetségi könyvek is csak ritkán, példálózva mernek kiejteni és csak Jézus hirdet meg alapvető kinyilatkoztatásként, hogy az Isten: Atya, az kiszakad a sumér imádkozó ajkán kegyelemmel támogatott könyörgése végén.

Babylon. Fr. Athanasius Kircher rekonstrukciója (17. sz.).

Meskalamdug színarany sisakja
Urból. Kr.e. 2.600. Irak Muzeum.

Tőr Urból

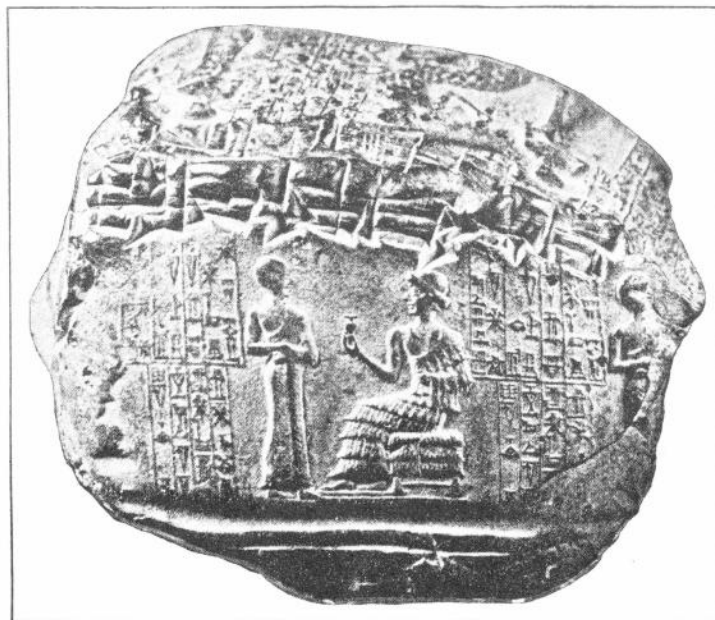

Vadászoszlop Urukból. Kb. Kr.e. 3.2000. Gránit 78 cm.
Az ősi sumér szobrászat ritka emléke. Irak Muzeum.

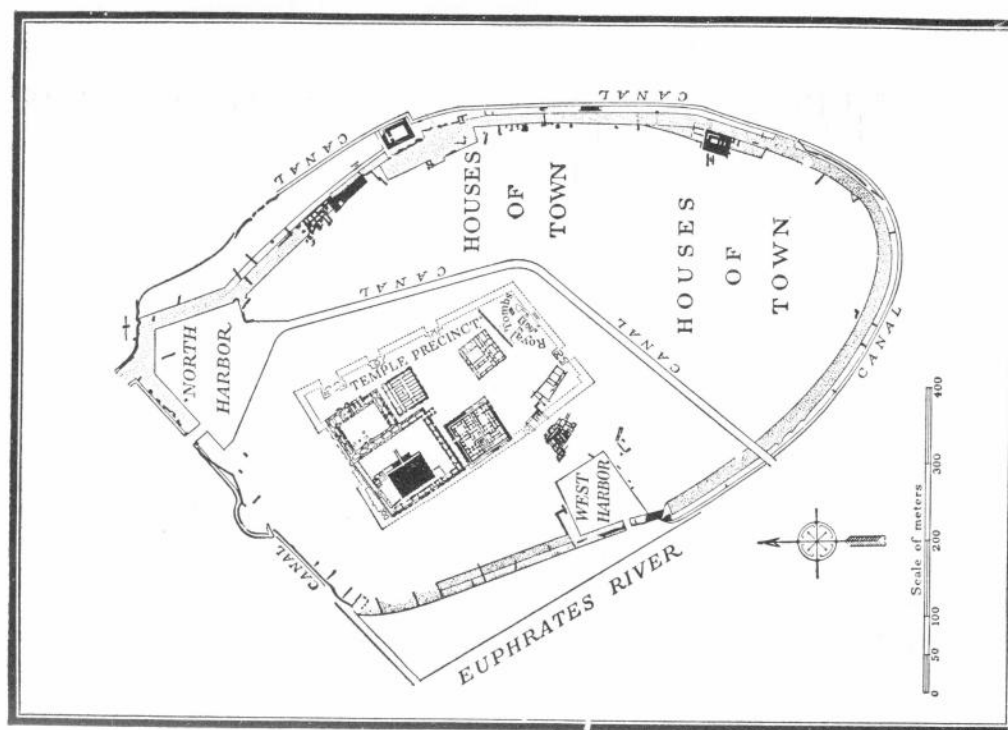
Ur - Nammu az élfával

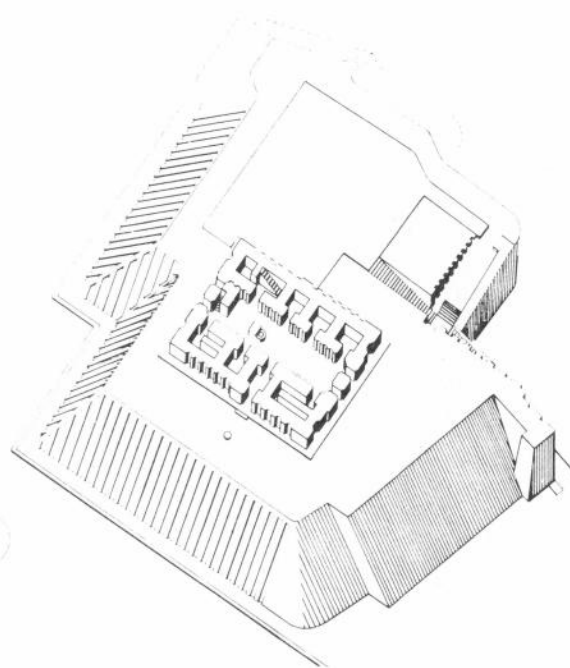
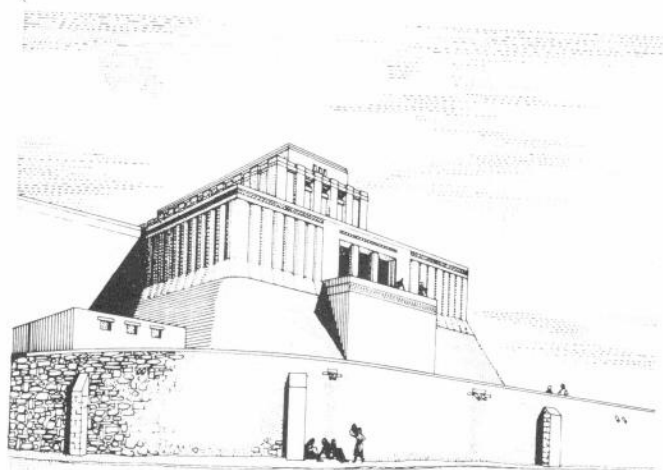
Imdugud dombormű Obeidből. 2.600 - 2.400. Rézdomborítás fa-alapozáson. 238 cm. széles. Oroszlánfejű sas védőangyal jelzi az állatok és madarak urát. Valószínűleg a templomkapu felett állt.

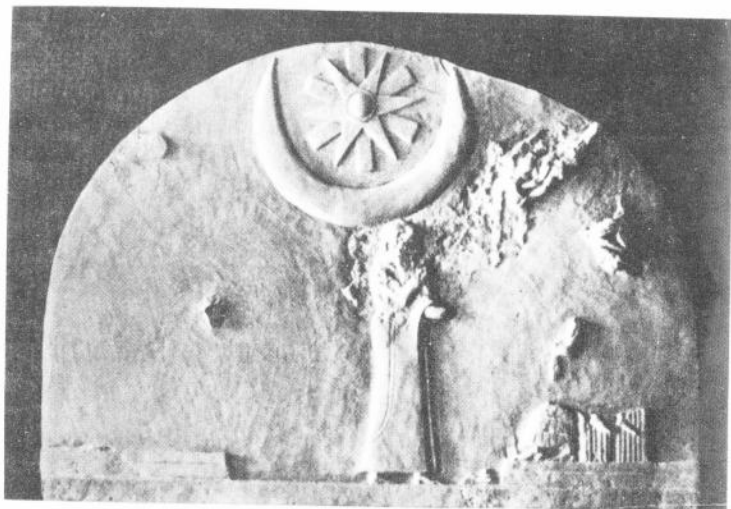
Ibi - Sin fogadja Enlil papját.

UR város alaprajza. Woolley rajza után.

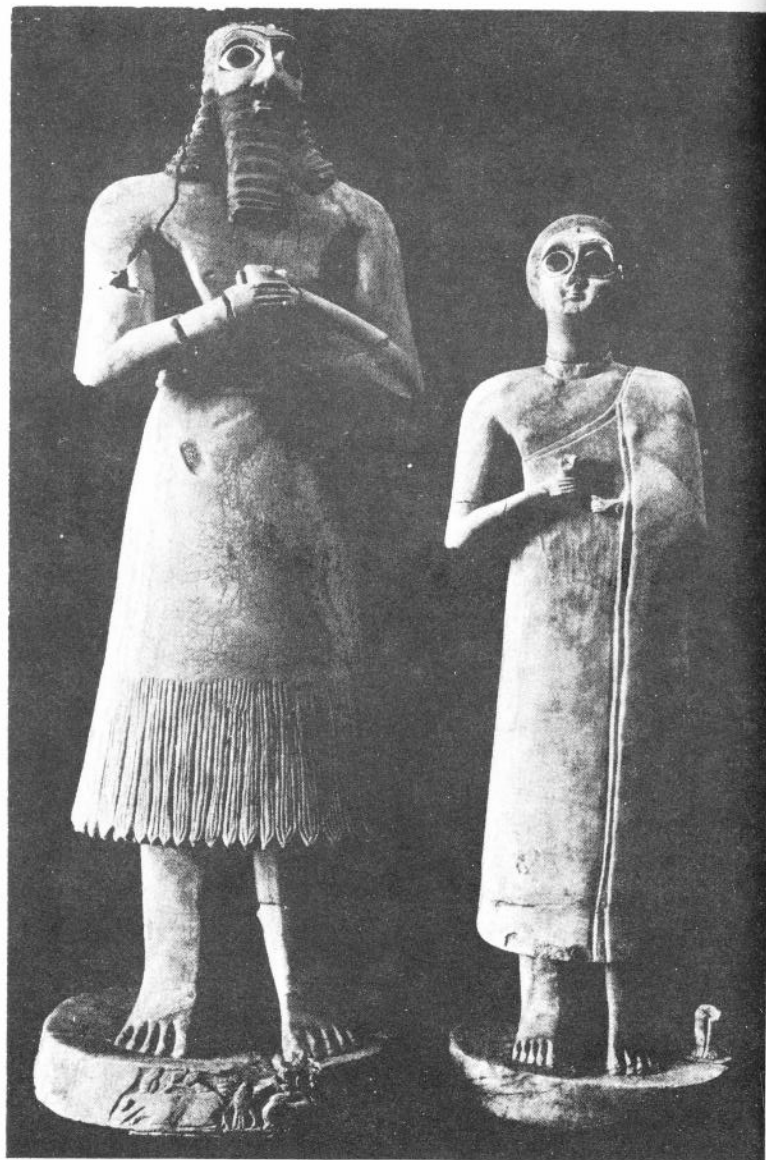
Eridu templomának helyreállított képe. Itt találták a legősibb szentélyt.

Ur - Nammu sumér király sztéléjének felső harmada. Kr.e. 22. századból. University Muzeum, Philadelphia. A Hatágú csillag első ismert használata napábrázolásként Ábrahám szülővárosából Urból.

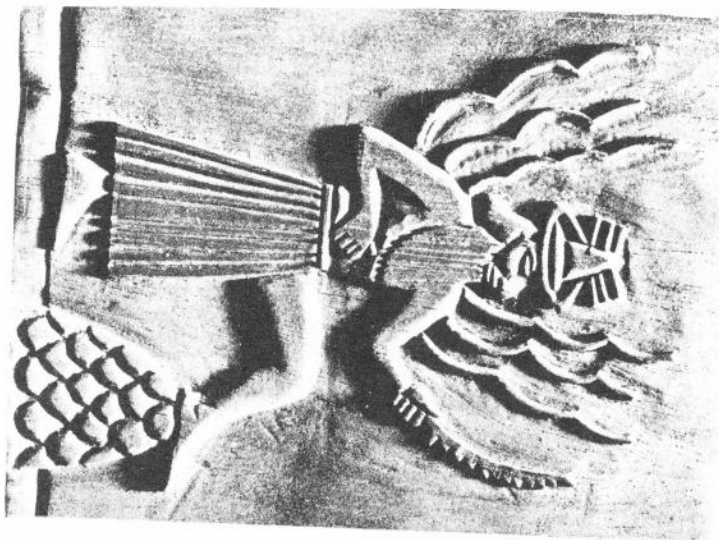
Pecséthenger lenyomatok Urukából. 1. évezred. Irak Muzeum.
a) egy templom falai előtt állatok és mesebeli szörnyek
b) Isten mindent látó szeme
c) Áldozók viszik adományaikat egy szentélyhez földön, vizen
d) Állatok a szent nyájból. Három állat fakunyhóból jön ki

Imádkozók. Kr.e. 2.700 - 2.600. 72, 59 cm. Serleget tartanak kezükben, a legmagasabb talpazatán Imdugud dombormű látható. Irak Muzeum.

Váza Urukból. Kr.e. 3.2000 - 3.000. Alabástrom, 92 cm. Az áldozati ajándékok mtenete. Legalul életfa ábrázolások.

X. Példabeszédek

*Kevés szóval élj: ne fecsegj összevissza!
Részrehajló embertől sose kérj tanácsot!
Nem érsz célt, ha ügyedet kicsinyíted!*

*Ha bölcs vagy, ésszel élj, jól sáfárkodj a szóval,
okkal nyisd föl a szád, óvatosan beszélj —
igéidet úgy mérd, mint drágaköveket,
melyeknek értéket épp ritkaságuk ad!*

*Sértőt, gyalázkodót messzire elkerülj,
s magad se szólj soha félvállról senkihez!*

Maga fejére hoz az szégyent, aki sokat fecseg!

*Perlekedők közé soha ne vegyülj,
környékét is kerüld el a veszekedésnek!
civódásukban bírójukká tesznek,
viszályukban tanúként megidéznek!*

*Tanúként cipelnek perükbe,
bár semmi közöd az egészhez!*

Veszekedéstől úgy félj, mint a tüztől!

*Ha te veszekedel, oltsd el haragodat;
veszekedés a jog megtiprója;
védősánc — de olyan, amely az ellenség gyöngéjét keríti körül:
csak aki lerombolja, gondol a barát dolgával!*

Ne tégy rosszat ellenségeiddel!

Rossz tett helyébe jót cselekedjél!

Ellenséged iránt irgalmas légy!

*Igazságos légy még azok iránt is,
akik bántanak és szorongatnak!*

*Am hadd örvendjenek csak fölötte azon,
hogy te a rosszat jóval fizetted vissza!*

Soha se járj a rosszak tanácsán!

*Halld meg a szíved sügársait:
gőgösen fölöttük állván, őket meg ne vessed, —
ott jön az Isten, Istenük haragszik,
Samas haragszik — bízd csak rá a bosszút!*

*Kenyeret szelj az éhezőnek,
bort tölts a szomjúhozónak,
a szűkölködőt fölruházzad,
tiszteld az alamizna-kérőt —
ott jön az Isten, Istene örvend,
Samas örvend — jóval fizet a jóért!*

*Segíts a segítség-kérőn,
tégy jót mindig-örökké!*

*Szolgádat túlságosan meg ne terheld!
Feleségül örömlányt el ne végy —
ezerszámba volt szeretője;
papnőt se végy —
Istenére ügyel csak;
szajhát se —
bárkivel bujálkodik;
mindezek csupán bajt hoznak fejedre!*

*Veszekedés közben megátkoz,
alázat szívében nem lakozik.
Veszélybe jutott a házad,
mutass ajtót a baj-hozónak —
fülével úgyis kifelé figyel,
az idegenek lépteit lesi!*

Mocskos beszéddel szájadat meg ne fertőzd:

tiszta legyen szavad, gondolatod!

*Gonoszat ne szólj soha senkiről:
csak szépet és jót, bárki kérdez is!*

*Aki mocskosan beszél, gonoszat szól,
a bosszúálló Samas annak fejére hág!*

*Nyelvedre bóklyót rakj, szádra lakatot tégy:
a felrobogó szókat tanuld meg visszafogni!
Sok hirtelen beszédet örömet visszaszívniál —
csak hogy lyukas diót ér a kései okosság!*

(Agyagtáblák 116 - 118, Um - Napisti tanácsaiból.)

• * *

*Régi példaszó mondja:
Neked is át kell menned az alvilág folyóján.*

*Mikor a fazekas kutyája az égetőkemencébe szabadult,
mind megugatta az edényeket.*

*Félrelépett asszony szavát
sérje a törvény kapujában hallja meg.*

*Hogy nyugodt alvásod legyen,
pontosan végezd a dolgodat!*

*Cifrán öltözik, a köszöntést se fogadja —
nagyon jól mehet a sora!*

*Az erős munkája bérét,
a gyenge gyermekei árát eszi meg.*

*Kőből és szurokból épített házban ülök:
s egyszerre csak marék agyag hull a fejemre.*

*Elmegy és elveszed az ellenség földjét —
eljön az ellenség és elveszi a te földedet.*

A szamár önmaga alól eszi az almot.

Akit szeretsz,
annak igáját is húzod.

Gyürközz neki —
Isten is megsegít.

Ha rosszat teszel barátoddal,
mit cselekszel majd ellenségeddel?

Nem dárda, nem fal, nem zár, nem vagyon —
csak Isten óv meg a veszedelemtől.

Az okos egyszerű vásszonnal födi be magát,
az ostoba pompázó köpenybe öltözik.

Halálos beteg vagyok: "Mindent fölélék!"
Meggyógyultam: "Takarékoskodom újra!"

A legmagasabb fal se tartóztatja fel
az éhes gyomor vakmerését!

Nép király nélkül:
nyáj pásztor nélkül.

Legyen urad, legyen királyod —
de a főnöködtől féljél!

Elhagyta a várost,
hogy megtekintse az országot.

Szavam megkülönböztet az emberektől —
szavam az emberek közé sorol.

Ember — az Isten árnyéka.
Szolga — az ember árnyéka.
De a király az Isten tüköre!

Ragyogó arccal járni - kelni,
vagy épp borús homlokkal, magunkba süppedten kóborolni —
nem emberi, méltatlan hozzánk!

A barátság fölbomlik,
az üzlet örökre szól.

(Agyagtáblák 124 - 126.)

* * *

Bénák városában a sánta: futár.

Amit titkon vallanak meg,
azt könnyörületből felejtsd el.

Túl magasra fészkel: nem tud lejönni,
túl alacsonyra fészkel: nem tud felszállni.

A szegény szavát nem fogadják el.

A szegénynek a kölcsön orrát csavarja.

A vándorlás erőt gerjeszt a szegénységben; aki vándorolni tud,
erőssé válik, többre viszi az életben, mint aki egyhelyben ül.

A szegénynek csak aprópénze van.

Tanuló vagy és neved sem tudod? Üsd arcul magad.

Ha az írnoknak szájával együtt mozog a keze, akkor igazán írnok.

Írnok kéz nélkül: énekes torok nélkül.

Írnok vagy ugyan felülről, de nem vagy ember alulról.

Ha az írnok nem ismeri a sumér nyelvet, miféle írnok?

A kis írnok (a tanuló), ha kenyérrel tömi meg a gyomrát, a
tanulásra nem igen figyel.

Inas ugyan, de tud sumérül!

A rókának viczorog a foga — ám reszket a feje.

Az ökör hosszú életű: örökké hever.

Az ökör a földet rúgta-kaparta: por szóródott a szemébe.

Úri módon építkezel: szolgaként élsz, szolga módon építkezel: úrként élsz.

Kezet tégy kéz mellé, s fölépül a házad; gyomrot tégy gyomor mellé, s elpusztul a házad.

Amelyik házban sok derék gyerek van, sosem hül ki a kapa s a kosár.

A házhoz üres telek is tartozzék, a szántóhoz szérű is tartozzék.

Vita a tudóstársak, pletyka a papok között keletkezik.

A bolhához úgy közeledik, mint az oroszlán; de ha munkát rónak ki rá, úgy surran el, mint az eger.

Ha tudsz valamit, miért rejtegetnéd?

Fog még marni becézett ebéd.

Nagyalátó szív nem gondol a pénzzel.

Megfogták mások a kígyót, s ő elmondta a ráolvasást.

Mint az ökör, te sem tudsz megfordulni.

*Akit gúzsba kötnek, olyan mint a párduc:
ha közelednek hozzá, harap.*

Ökör, úgy jársz-kelsz az utcán, mintha te lennél a felügyelő.

*Büszkén mondja a szuka: akár sötét kölykeim vannak,
akár világos kölykeim vannak, szeretem gyermekeimet.*

(Komoróczy 307-312, A tábla házának
gyűjteményeiből.)

XI. Sirató énekek

RÉSZLET A SIRATÓBÓL UR VÁROSA FELETT

... E napon a városban a fény kihuny, romokban a város,
Ó, Isten Atya, romokban hever a város, ... — jajgat a nép,
e napon az országban a fény kihuny, ... — jajgat a nép,
a szemétdombot népe tölti meg, kidobott cserép nincsen rajta,
falain rések tátonganak, ... — jajgat a nép,
tágas kapuiban, hol ki-be sétáltak, hullák hevernek,
terein, hol ünnepet tartottak, tetemek szerteszét,
utcain, hol fel-alá jártak, hullák hevernek,
az Ország ünnepének színhelyén tetemek halmai,
omlik az Ország vére, mint réz, mint ón a kohógödörben,
folynak szét a hullák, mint juhaggyú a napon,
akit fejsze ütött le, a férfit nem fedi sisakja,
szájja a porba bukott, mint gazella a kerítőhálóban,
akit nyílvevő talált el, a férfit nem takarja pajza,
vérében fekszik, mint a földön, mikor megszülte anyja,
akire buzogány csapott, a férfit nem borítja köpenye,
nem ittak szeszt, és mégis tántorognak a férfiak,
aki a fegyverek elé kiállt,
azt a fegyver verte le ... — jajgat a nép,
aki a fegyverek elől megfutott,
azt a vihar döntötte le, ... — jajgat a nép,
Ur városában éhen pusztult a gyenge, az erős,
az anyóka, az apóka a házból ki se lépett, rájuk talált a tűz,
a gyermeket anyja öléből halként sodorta el a víz,
a dajkák erős emléje elaszott,
az Ország esze eloszlott, ... — jajgat a nép,
az Ország elméje megbömlött, ... — jajgat a nép,
anya a gyermekéről leveszi a szemét, ... — jajgat a nép,
apa a gyermekéről elfordítja szemét, ... — jajgat a nép,
a városban az asszony magára hagyva, a gyermek magára hagy-
va, a tulajdon szétszóródva,
a fekete fejűek elkergetve a földről, melyre fejüket lehajtották,
Ürnője, mint riasztott madár, városából elrepült,
Ningal, mint riasztott madár, városából elrepült,